DISQUISITIO MATHEMATICA DE CALENDARIO GREGORIANO, OB JUSTAS CAUSAS A...

Christoph Nottnagel, Heinrich Engenhagen, Valenti Gonzaga

Procemium.

Ntiquitatis monumenta (vid. Christ. Clav. in Proleg. comment. in element. Eucli. g. 4. fac. b.) *testantur, Magnum illum Philosophum suæ Academiæ fores hac sententia ornasse:*

Ἀγεωμέτρητος ὀυδεὶς εἰσίτω.

Nemo imperitus Geometriæ intret.

Quo sanè eloquio honestissimo Vir ille summus Geometriæ utilitatem in excolendis, & perpoliendis ingeniis nobis voluit ante oculos ponere. Quod, ut de Geometria verum est, ita & de cæteris Matheseos partibus summo jure poterit pronunciari. Nam tanta harum, non solum in disciplinis cæteris Philosophicis, verum etiam in ipsis superioribus Facultatibus, Medicina, Jurisprudentia, & imprimis Theologia, (vid. Ludov. de Dieu. in method. Theol. Hortens. in orat. de dignitate & utilitate Matthes. Clav. d. l. p. G. 4.) sese ostendit utilitas, ut meritò teste Platone absq; illis viles esse videantur. Quo circa opera pretium esse arbitror, unam atque alteram controversiam ex Matheseos partibus examinare: Verùm, cum magna sit harum copia unicam illam præcipuè controversiam de CALENDARIO Gregoriano à Politicis, ac Mathematicis satis excussam, breviter pro ingenij tenuitate considerabimus.

APHORISMUS I.

Calendarium Romanum à variis varias sæpè emendationes sustinuit.

Ἔκθεσις §. 1.

Quid sit Calendarium multis exponere vix opus est, cum fermè in omnium manibus Calendaria reperiantur. Descendit hæc vox à Calendis, quæ sunt primi dies mensium, ut calendæ Februarij, Martij &c. ac à verbo Καλέω voco originem sumunt: siquidem primo mensium die populus convocabatur, & quæ feriæ toto mense essent futuræ, quidque in religione peragendum, significabatur, uti ex plurimis Autoribus Varrone, Gyraldo, & Macrobio deducit Clarissimus *Herlicius* In gründlicher Widerlegung vnd refutation des newen Bäpstischen Calenders *p. 5.* Aliàs vocatur Allmanach vocabulo Arabico, ab Ebræa voce מָנָה numeravit. Vid. Origan. in Ephemerid. Part. 1. p. 1. Ut autem omnes fermè Populi singularem anni formam, ita & singularem tempora disponendi rationem sibi elegerunt, quæ ut Romanorum procul dubio à doctis viris indies magis magisq; correcta, aucta, & emendata fuit: ita ut longum foret hæc omnia ordine recensere. Igitur solum Calendarium Romanum quod attinet, multas omni seculo habuit emendationes. § 2.

Nam primum Romanum Calendarium dictum fuit Romulinum, à Romulo constitutum, constans diebus 300 seu mensibus 10, quorum singulus 30 dies habebat, ut ex divisione patet: Nam si 300 per 30 dividantur nihil remanebit. Additi sunt tamen deinde dies 4. ita ut totius anni summa continebat dies 304. De quo ita Clariss. Herlicius d. l. p. 15. ait: Romulus der erste König zu Rohm / von dem die Stadt Rohm erbawet ist / hat ein andere Jahrordnung angericht / vnd das Jahr angefangen vom æquinoctio Verno, wann Tag vnd Nacht gleich sein / die 12. menses Lunares hatt er abgeschaffet / vnd 10 Civiles angeordnet / darunter Martius der erste genant: & paulo post, vnd hat sich an den SchaltJahr nichts gekehret / damit solch sein Jahr mit dem Egyptischen ein gewisse proportion vnd abtheilung hette / 300. Tage waren im Jahr / ein jeglicher Monat hat 30 Tage / hernacher haben die alten Römer noch 4. Tag darzu gethan.

§. 3. Suc-

§. 3.

Successit huic Calendario Pompilianum Numæ à Rege Romanorum Numa elaboratum, qui has Romulini Calendarij incommoditates videns, duos adhuc menses addidit; Januarium scilicet & Februarium, ita ut totus annus constaret mensibus 12. Diebus verò 354, additis videlicet priori Calendario 50 diebus, ita ut integer esset annus lunaris, de qua Numæ Pompilij correctione ita Ovidius l. 1. Fastor. scribit:

At Numa nec Janum nec avitas præterit umbras,
mensibus antiquis addidit ille duos.

Et Titus Livius Dec. 1. lib. 1. *Omnium*, inquit, *primus ad cursum lunæ in 12 menses describit annum.* Additæ sunt deinde aliæ duæ correctiones: Prima ipsius Numæ, altera Decemvirorum: Verùm cum hæ non tam celebres sint, nihil amplius de ijs dicemus, videat. *Gigas in Cosm.* cap. 14. probl. 2. p. m. 97.

§. 4.

Cum igitur Numa annum lunarem, solari posthabito, instituerit, non potuerunt non seqni varia incommoda atque gravissima, quæ inde magis magisque creverunt, donec tandem aliquando Administrator Romanæ Reipublicæ constitutus fuerit Julius Cæsar, non Martis solum, sed & Minervæ discipulus, qui devictis fortissimis hostibus, paceq; quodammodo restituta, commotus temporum inverso Ordine (videbat n. nec æquinoctia, nec solstitia justo loco esse posita, Festa quoque plurima incommodo tempore celebrari) ad hanc curam animum suum adjunxit. Nam convocatis Clarissimis tunc temporis Mathematicis, imprimis Sosigene, & Juba, cum iis de tempore reformando consilium inijt, & quia anni lunaris incommoditas omnium oculis obversabatur, solarem anni formam instituit: cujus quantitas erat 365 diernm & 6. horarum, quæ singulis quatuor annis collectæ, viginti quatuor horas, id est, unum diem conficiunt, dictum intercalarem germanis Schaltjahr vel

 Schaljahr

Schalsjahr/ (videat. *Keckermann.* in Astro. p. 189.) Verùm Julio Cæsare immatura morte prærepto, autores, quibus cura temporis imposita erat, hanc intercalandi rationem quamvis facilem neglexerunt, & ubi anno quarto completo, seu quinto currente, unus dies esset interserendus, illi anno 4. currente unum diem interposuere; ita ut nec hoc Julianum Calendarium ob errore omni immune fuerit, sed negligentia illorum, quibus cura temporum incumbebat, majora vitia contraxerit: quod dùm Augustus anno regiminis 35 senserit, 12 dies esse intercalatos, ubi tamen tantũ novem essent interjiciendi (quod patet ex divisione nam si 36 anni per 4 dividantur non 12 sed 9 dies proveniunt) hoc vitium sedulo correxit: Pro quo Augusti beneficio mensis à Martio Sextilis in honorem Augusti Augustus appellatus, sicut à Martio Qnintilis, in honorem Julij Julius nominatus. Hæc igitur anni forma per plurima secula permansit, donec etiam ob justo majorem anni quantitatem positam, temporis longævitate sua vitia rursus absumsit.

§. 5.

Rebus igitur sic stantibus, omni tempore DEUS talia ingenia excitavit, quæ hanc provinciam de emendatione temporum non detrectarunt. Nam anno Christi 1415. Concilium celebratum est Cõstantiæ, regnante Sigismundo Imperatore, & Johanne Pontifice Romano XXIV. vel XXIII. ubi graviter hæc quæstio fuit agitata, tum à plurimis aliis, tum præcipue à Petro de Aliaco. Rursus 1439. Romano Pontifice Eugenio IV. in Concilio Basiliensi eodẽ modo acriter de hac materia disputatum, &, nisi discordia Episcoporum in modo corrigendi intervenisset, res felicem exitum attigisset. Deinceps 1476. à Pontifice Sixto IV. hoc munus assumptum, & nisi Nobilissimus Mathematicus Regiomontanus expirasset, ad finem forsân fuisset perductum. Iterum Maximilianus Imperator anno 1516. priorum vestigia secutus, missis ad plurimas Germaniæ Academias literis à viris doctis judicium exploravit. Verùm res in eo statu, in quo fuit, permansit.

§. 6.

Accedimus ad Concilium Tridentinum, ubi iterum hæc cura, sed absque felici successu, suscepta. Tandem igitur Gregorio XIII Romano Pontifice nova illa forma, de qua jam potissimum agimus, introducta: Anno 1582. indictione 10, die Jovis, prima mensis Martij, Pontificatus verò Gregorij XIII. anno 10, autore Aloysio Lilio, ut patet ex Diplomate Pontificis Vid. Steph. de jurisdictione lib. 3. part. 1. cap. 3.

Causas mutati Calendarij ipse Pontifex in Diplomate jam citato exponit, & Calvisius in Elencho Calendarij Gregoriani c. 3. duas potissimum ex illo causas proponit. *Prima, quod æquinoctiū in anteriores dies promotum fuisset*: an verò propter hanc æquinoctij anticipationem dies decem ex Calendario ejiciendi, meritò cum jam citato Calvisio aliis judicandū relinquo. *Secunda erant termini paschales sede sua moti*: an verò per hanc Calendarij reformationem (deformationem dico?) Pascha cum omnibus terminis à Concilio Nicæno propositis conveniat, meritò negatur. Formam hujus Calendarij alij plurimis verbis descripserunt: breviter sic dicimus. 1. 10 dies ex Mense Octobri à quarto ad decimum quintum esse abjectos, ita ut cum numerandus esset dies 5 Octobris, numeratus fuerit 15. 2. Quatuor seculis 3. dies rejectos. 3. Novas Epactas positas. Et hæc de varia emendatione Calendarij Romani sufficiant, progredimur igitur ulterius, & quid de hac Gregorij Calendarij correctione judicandum sit exponemus.

APHORISMUS II.

Calendarium Gregorianum seu Lilianum ob justas causas Mathematicas à Statibus Protestantium Rom. Imp. repudiatum.

ἔκθεσις §. 1.

Si hujus Aphorismi probationes omnes in medium essent proferendi, quantum excresceret hæc probatio! ita ut non tantum disputatio, sed totum systema esset conscribendum;

dum;

dum.; Brevibus igitur nos absolvemus, & accuratiora doctorum Virorum contra hoc Calendarium scripta in fine hujus Aphorismi annotabimus. Non possum autem hic silentio præterire illam contradictionem Papisticam, quæ de hujus Calendarij perfectione occurrit. Nam Gregorius XIII. in Diplomate suo satis hisce prægnantibus verbis hoc suum Calendarium describit: Allatus, inqnit, est nobis liber à dilecto Filio Antonio Lilio artium & Medicinæ Doctore, quem quondam Aloysius ejus germanus frater conscripserat, in quo per novum quendam Epactarum Cyclum ab eo excogitatum, & ad certam ipsius aurei numeri normam directum, atque ad quamcunque anni solaris magnitudinem accommodatum. OMNIA QUÆ IN CALENDARIO COLLAPSA SUNT CONSTANTI RATIONE, ET SECULIS OMNIBUS DURATURA SIC RESTITUI POSSE OSTENDIT, UT CALENDARIUM IPSUM NULLI UNQUAM MUTATIONI IN POSTERUM EXPOSITUM ESSE VIDEATUR. Hactenus Pontifex.

§. 2.

Nos verò sic argumentamur:

Quicunq; ipsi agnoscunt multos esse in hoc Calendario errores, illi non perfectum, & nullis mutationibus obnoxium Calendarium proponunt:

Sed Pontificij ipsi agnoscunt multos esse in hoc Calendario errores. Ergo non perfectum & nullis mutationibus obnoxium Calendarium proponunt.

Majorem sic probamus, quia *perfectum est illud, cui nihil deest ad suam, quæ ei debeatur integritatem.* (videatur Scharfius in Theol. Transcend. disp. 18. pag. 959.) Jam vero Calendarium hoc non est tale. Ergo. Minorem confirmamus testimonijs ipsorum Pontificiorum: (1) Ipsius *Johannis Mariæ de Tholosanis*, qui libro de emendatione Calendarij ad concilium Tridentinum scripto cap. 3. sic ait: modus ille difficilis est, & gignit perturbationem magnam & dissidium in Ecclesia. 2. *Johannis Antonij Magini*, qui fatetur Gregorij Pontificis

ificis correctores anno 1598 in Paschate celebrando errasse. 3. *Johan. Rasch Viennensis* aperte pronunciantis, in libro, quem de hac materia 1586 publicæ luci commisit, Epactas non esse legitimas, sed sæpe errasse. 4. *Doctoris Johannis Latosa* hanc ipsam correctionem Gregorianam contra Clavium refutantis: Et quid opus est, plura adducere testimonia, ipse, qui se primarium Autorem vocat, *Clavius in defensione* Antonij Possevini contra Mæstlinum sic ait: *Si Calendarium Gregorianum denuo oppugnare vis, atq; evertere, demonstrandum tibi erit, in eo alios errores præter 4 reperiri*: & Herlicius p. 86. ex eo adducit hoc testimonium. *Cyclum lunarem esse imperfectum, ac ideo Pascha interdum luna 14. celebrari ab Ecclesia*, & alio in loco, *æquationem anni Solaris non firmam esse factam, confitetur*. Cum igitur ipsos Pontificios hujus Calendarij imperfectionis confessores habeamus, quid opus est pluribus, attamen ex abundanti quasdam rationes Mathematicas producemus.

§. 3.

Sit igitur *Argumentum 1.*

Quodcunq; Calendarium ex tabulis motui cœlesti exacte non respondentibus compositum est, illud Calendarium meritò rejicitur.

Sed Calendarium Gregorianum est tale. Ergo.

Majoris consequentia firma: nam si fundamentum super quod ædificium extruitur labile est, quid de ipso ædificio dicemus?

Minorem (videlicet *Calendarium Gregorianum ex tabulis motui cœlesti exacte non respondentibus compositum esse,*) sic cōfirmat *Tobias Mollerus* in der gründlichen Wiederlegung des Newen Calenders / an alle Potentaten des heiligen Römischen Reichs: Es ist aber nunmehr hierauff zu erst diese ihre vberschickte *restitution* deshalben vngegründet / vnkräfftig / vnd darzu gantz schädlich / das die *Canones motuum*, darinnen gantz nicht betrachtet / vnd dennoch weder newe *constituirte tabulas Astronomicas*, noch newe *corrigirte Ephemerides* dargeleget / oder

 zu vorn

gnvorn merschen vbergeben. Sic & *Mæstlinus in altero examine hujus Calendarij* pag 4. ait: Hic mox omnium *primo quæritur, ex quibus tabulis astronomicis novi Calendarij reformatio prodierit? Ipsæ enim solæ sunt fundamentum ejus. At eas ipsas oportet perfectissimas esse, & cum cælo exquisitissimè congruentes, quandoquidem ex iis confectum est* CALENDARIUM PERPETUUM, AC OMNIBUS SECULIS *duraturum, ut Pontifex ait. Ad hoc respondeo: Autorem usum fuisse Tabulis Prutenicis, (quod hinc inde fatetur) Nam ipsum nullas novas motuum tabulas, ex recentissimis propriis observationibus fideliter extructas, quibus veterum tabularum imperfectio reficeretur, ad manus habuisse, evidentissimè tam suo, quam aliorum alto silentio demonstratur. Idem confitentur Herlicius & Calvisius.*

§ 4.

Secunda ratio hæc est, quod dies 10 illegitimè ex Calendario exempti sint: idque sic demonstro, leges hujus Calendarij requirunt, ut spatio 400 annorum 3. dies negligantur. Qua lege præsupposita sic argumentor:

Si singulis quatuor seculis tantum 3. dies sunt eximendi, sequitur spatio 12 seculorum non decem, sed novem esse eximendos. Sed singulis quatuor seculis ex confessione pontificiorum &c. Ergo.

Majoris consequentia consistit in illa regula proportionum, ut se habent 4 ad 12. sic 3 ad 9. vel dilucidius cum *Calvisio* sic propono: *Fac Calendarij hujus formam statim à Concilio Niceno adhibitam fuisse, quod celebratum est anno 325. tunc in anno 400 dies non fuisset exemptus.* Ergo 500, 1. dies. 600 2 dies 700 3. d 800. 0. d. 900. 4. d. 1000. 5. d. 1100. 6. d. 1200. 0. d. 1300. 7. d. 1400. 8. d, 1500. 9. 1600. 0. ut ex tabella subjecta apparet.

Anno Christi	400	500	600	700	800	900
Dies Excep.	0	1	2	3	0	4

1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600
5	6	0	7	8	9	0

Hoccine

Hoccine igitur Calendarium quis perfectum arbitrabitur, quod in antecedentia tempora deduci non potest.

§. 3.

Tertia ratio hæc est, quod in hoc Calendario detur intricata ratio inveniendi Literam Dominicalem. Quid sit Litera Dominicalis alias notum est, jam de modo inveniendi hic quæritur. Si juxta Calendarium Julianum esset procedendum, litera dominicalis facilè reperiri posset, hoc videlicet modo, requiritur enim tantum cognitio quantitatis Cycli Solaris, (*Cyclus autem Solaris nihil aliud est, quam periodica resolutio 28 annorum, quibus omnium literarum Dominicalium varietas absolvitur*) quæ hoc modo invenitur. Primò addatur anno à Christi nativitate novenarius: Secundò summa collecta per integrum Cyclum, id est, 28 annos dividatur, residuum indicabit numerum Cycli, quo cognito ex tabella adjecta, facilè Litera Dominicalis invenitur Exempli gratia, si quis scire vellet anno 1611 quæ fuisset Litera Dominicalis, ille quærat Cyclum Solarem hoc modo, annis videlicet 1611. addat 9. & fient 1620, hunc numerum, dividat per 28 & residuum erit 24.

2
2 8
6 2 4
2 6 2 0 (57
2 8 8
2

Cum hoc numero ingredere sequentem tabellam, & invenies Literam Dominicalem F.

Num. Cycli Sol:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Lit. Dom.	G F	E	D	C	B A	G	F	E	D C	B	A	G	F E	D
Num. Cycli sol:	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
Lit. Dom.	C	B	A G	F	E	D	C B	A	G	F	E D	C	B	A

Videt igitur quilibet, hanc rationem inveniendi literam Dominicalem esse facilimam. Contra in Calendario Gregoriano longe difficilior ratio est: nam licet ibi retineatur Cyclus solaris, tamē una tabella, ex qua litera dominicalis desumitur retineri non potest, sed singulis centurijs novas literas dominicales excogitarunt, in quibus explicandis, & describendis ipse Clavius multum temporis & chartæ consumsit. Sed nostrum non est ea latius explicare. Videatur Calvisius p. G.

§. 6.

Quarta ratio hæc est, quod æquinoctium numerent, non juxta motum verum, sed juxta modum medium, de quo tamen quid sentiendum sit, Mæstlinus pag. 16. his verbis explicat: Non minus ridiculum est, quod Calendarij hujus autores, quos Mathematicos esse convenit, motum seu anticipationem æquinoctij Veri, non aliter, quam ut motum medium computant. Hoc ergò cum Autores Calendarij non perpenderint, prostituunt se egregie deridendos, quod in ijs hallucinantur, quæ cuivis ex Astronomiæ tyronibns nota esse convenit. Non dicam jam quod AEquinoctium sit illegitimè ad 21. diem Martij reductum, cum tempore Concilij Nicæni (quod tamen sequuntur) 20 die fuerit. Non dicam quod correctio à tempore Synodi Nicænæ sumpta, ubi tamen â Christi Nativitate inchoanda fuisset.

§. 7.

Quinta ratio hæc est, quod in Paschate celebrando sæpissimè erret, & in regulas Concilij Nicæni de Paschate celebrando sæpissimè incurrat. Notum enim est, eos sæpe celebrasse Pascha cum Hæreticis Quartà decimanis, imò cum ipsis Judæis ut anno 1609 1622. & in alijs annis quamplurimis, ut deducit *Calvisius cap.* 19. *Et quis potest omnia vitia detegere, quæ hic occurrunt. consulatur Herlicius, Calvisius, Mæstlinus, Mollerus, Abrahamus* Kockenbach *in expositione Calendarij Gregoriani, Clariß. Erasmus* Schmidt *Præceptor meus honorandus in Oratione 1629.* hic publicè de hac materia habita, Büntingus in Thesibus suis de Anni Juliani *elegantia, & Calendarij Gregoriani inconvenientia, quæ citantur ab Herlicio, in sæpe nominato Tractatu pag.* 81.

APHO-

APHORISMUS III.

Calendarium Gregorianum seu Lilianum ob justas causas politicas à Statibus Protestantium Romani Imperij fuit repudiatum.

ἔκθεσις §. 1.

Plurimas possem adducere causas & rationes recusati Calendarij Gregoriani, sed paucas tantum proferam: Prima causa est PERSONÆ CONSTITUENTIS INHABILITAS. Quisnam sit autor Calendarij hujus notum, videlicet Pontifex Romanus magnus ille Antichristus, qui eam sibi arrogat potestatem, quam nec jure divino, nec jure humano solidè confirmare potest, illis titulis vult decorari qui nulli in his terris mortalium competunt. Nam in Concilio Romano acclamarunt Julio Papæ: *Tu es omnia, & supra omnia, omnis potestas tibi data est in cœlo & in terra. & alius de Papa sic scribit: Papa attributa est omnis potestas in regno Christi, Papa Rex Regum, & Princeps omnium. videatur* Reinking. *de Regim. Secul.* & Eccles. Lib. 1. Class. 2. cap. 3. *Meisner.* in disp. de Regim. Ecclesiasti. Schol. Acad. p. 263. 264. *Willettus* contr. quarta de Pontifice Romano à pag. 140. ad 159 & alij. Cum igitur Calendarium hoc ab eo constitutum sit, qui quidem magnam potestatem sibi vendicat, sed jure hanc de tempore corrigendo absque cæterorum Imp. membrorum consensu non habet, meritò & Status Imperij Calend. accipere recusarunt. Cognovit hoc *Landgravius Hassiæ* dum in Epistola quadam ad Palat. & Sax. Electores sic scribit. Dann das man solte dem Babst die Macht wiedergeben / seines gefallens die Festa *e* in Ecclesia zu verendern / were viel / vnd demnach wol zu caviren, das man sich nicht per directum aut indirectum / weil dis Werck ex mandato Papæ herfleust / der Bäbstlichen Gewalt hiedurch wiederumb subjiciren / zu dem auch authoritas Imperij alle wohl hierunter in acht zu haben. Hinc *August. Septemvir in Augustanis comitiis referente Thuano* lib. 76. p. 122. col. 2. lit. (a) (b) de promulgatione hujus Calen-

darij ita loquitur: *in hoc negotio Cæsaris, & Sacri Imperij autoritatem & existimationem verti, quam cum indies Pontifex dolis ac machinis convellere nitatur, non committendum esse, ut ipsi rem ad ejus dignitatem atq; adeo majestatem tantopere pertinentem neglexisse videantur* Et paulo post. *Cavendum igitur, ne Calendarij, quod correctione indigere minimè inficias eat, emendandi prætextu novam & inusitatam Pontifici in Imperij majestatem, ac Cæsarem ipsum, jurisdictionem & mandandi potestatem tribuant, præsertim, cum inconsulto Cæsare, & non requisito Imperij principum & ordinum consensu res tanta à Pontifice suscepta sit.*

§. 2.

Secunda causa fuit MODUS PROMULGANDI ILLEGITIMUS: ut enim ea quæ ad plures spectant, plurimorum consensum requirunt; ita & hoc Calendarium. *Cum consensu totius Imperij proponendum fuisset.* Verùm cum hoc non factum sit, rectè fecerunt Protestantes, dum id tanquam illegitimo modo promulgatum detrectàrunt. Quod verò hoc opus cum consensu membrorum Romani Imperij non aggressum fuerit, probo, tum ex testimonio Augusti Electoris Saxoniæ, qui referente *Thuano* loco citato, ita loquitur: *Præsertim cum inconsulto Cæsaro & non requisito Imperij principum, & ordinum consensu res tanta* à Pontifice suscepta sit, tum ex Epistola quadam Doct. Gäil/citante Reinking/ita loquentis: Wenn man eine durchausgehende gleichheit allenthalben im Reich anrichten wolte / müst solches mit vorwissen vnd verwilligung der Kayser: Majestät vnd Stände geschehen/ indeq; in Camera conclusum, das der alte Calender in außbringung der processen soll gebraucht werden. Huc etiã alludere videtur Clariss. Schmidt Præceptor meus honorandus in sua sæpius allegata Oratione ita dicens: *Deterruit eos modus promulgandi, Pontifex enim hanc emendationis rationem non expendendam prius, & deliberandam Statibus Imperij omnibus, imò ne præcipuis quidem proposuit, sed statim ad comitia & quidem jam exeuntia, digressu jam Protestantium plerisq;, per Cardinalem Madrucium Episcopum Tridentinum, Augustam Vindelicorum ipsi Impe-*

Imperatori Rudolpho II. per mandatum servandam, & aliis injungendam præcepit. Nec curamus hic *Clavium*, qui in libris suis de Calendario hinc inde protestatur, consultis per literas totius orbis Christianis principibus rem susceptam, & à plurimis & præcipuis Principibus magno applausu approbatam, sed respondem. cum *Herlicio* p. 119. Er nenne mir die Universiteten in Deutschland/ Er nenne mir die fürnehmsten Theologos vnd Mathematicos in Deutschland/ mit welchen der Babst hiervon communicirt/vnd conferirt habe & pag. 120. Ob er Welschland/ Franckreich/ Spanien/ allein so tituliret (totius orbis Christianos Princepes) kan ich nicht wissen/ das Deutsche Reich gehöret ja auch dazu/ &c.

§. 2.

Præterea Pontifex etiam in eo erravit, *dum q. pro autoritate Statibus Imperij imperat & mandat, ut recipiant, imò refractariis indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum minatur.* patet hoc ex ipso Diplomate Pontificio ex plurimis locis § tollimus ita ait: *Volumus, ut omnes Ecclesiarum Præsides novum Calendarium introducant, & eo solo utantur*, & deinceps, *pro data nobis à Domino autoritate mandamus Statibus imperij, ut nostrum hoc Calendarium ipsi suscipiant, & à cunctis sibi subjectis populis religiosè suscipiendum, inviolateq; observandum curent, & in fine: nulli hominum liceat ita sit, hanc pœnam nostram infringere vel ei ausu temerario contra ire.* Huc spectat judicium illud *Doctoris Osiandri* in Bedencken von dem Bäbstischen Calender pag. 42. Dieser Gregorianischer Calender kömpt nicht von Römischen Keyser vnd Ständen des Reichs her/ sondern er kömpt her vom Bapst/ der hat jhn vnter seinen Nahmen publiciret, vnd wil jhn der Christenheit auffdringen. & deinceps: Darumb wann wir gleich sonsten diesen Calender vor gut hielten/ jedoch wann vns jhn der Babst auffdringen wil/ sollen wir jhn hinwerffen.

§. 4.

Tertia causa fuit intentio Romani Pontificis. Non enim hac sua constitutione Ecclesiæ & Romani Imperij commodum quæsivit, non ut tempus emendaret, sed (1.) *ut hoc modo*

paulatim

paulatim Romani Imperij potestatem diminueret, ad suamq́; jurisdictionem traheret. (2) *Ut sibi falso attributam potentiam & primatum confirmaret*, ut hanc intentionem Pontificis Romani exprimit Heerbrand. in disp. de hac Materia Thes. 152. *Subdole per cuniculos quasi Romanus Pontifex irrepere, regniq́; sui pomaria proferre conatur, potestatem sibi arrogans mandandi, cujus statuta sint agnoscenda ab omnibus. Quicunq; ergò Calendarium ipsius suscipiunt*, illi eum *pro suo Domino agnoscere videntur*, & paulò post, *Præludium, hoc est, quo tentare animos Germanorum fraudulenter instituit, num ad pristinam servitutem eos retrahere posset.* His igitur tanquam primarijs causis politicis à personæ constituentis inhabilitate, & intentione, nec non promulgandi modo illegitimo desumptis concludimus, Calendarium hoc legitimè fuisse rejectum. Vide præter citatos Reinking, Heerbrand D. Lucam Osiandrum. Syring de Pace Religionis. concl. 32. Crani. de pace Religionis part. 1. prob. 6.[1] Limn. de jur. publ. l. 1. cap. 13. num. 57. Stephan. de jurisd. l. 3 part. 1. c. 3. n. 42.

Controversiæ.

1. *Numerus non est quantitas continua. Contra Stevinum l 2. def, 2 Arith. Gall.*

2. *Galaxia non est meteoron, ut Aristoteles, non compages duorum Hemisphæriorum, ut Theophrastus voluit, sed congeries minutissimarum stellarum.*

3. *Orbes & circuli realiter in cœlo non existunt.*

4. *Hypotheses Tychonicæ Ptolemaicis & Copernicæis merito præferuntur.*

5. *Ut non fuit stella naturalis, quæ magis apparuit: ita nec naturalis fuit Eclypsis, tempore mortis Christi contingens.*

6. *Maculæ in luna non à repræsentatione montium oriuntur, sed aliam causam agnoscunt.*

FINIS.

